

Några minnen från Västerhaninge

Av Wimar Krantz

Antipas Cederblad

Vem var han? Var kom han ifrån? Han måste haft Västerhaninges pampigaste förnamn. Det grekiska Antipas blev Antipas som blev Tippen.

En nästan mytisk figur. Han var en levande måttstock för oss småkillar. Om någon var riktigt tjock sa man "Han är tjockare än Tippen".

Jag minns hans svarta skinnjacka med läderrem runt midjan, som i hans fall snarare borde ha kallats ekvatorn. En gång fick jag åka bakom honom på pakethållaren till hans flakmoppe. Färsk fisk låg därframme och luktade. Ofta stod han utanför Rosvalls och vägde och sålde.

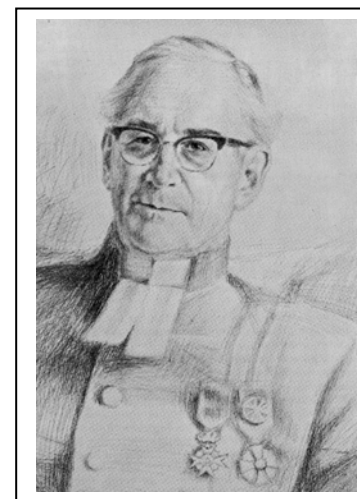
Årsta havsbad var tydligen ett mycket frekventerat nöjescentrum på lördagskvällarna. Ludde, som hade bilverkstad på Vintervägen, berättade att han fått sitt livs enda parkeringsbot där. Till och med parkeringsvakter fanns det alltså. Tippen var där en gång och hade besökt restaurangen. På väg därifrån hade han missbedömt vägbredden och hamnat i diket. Där somnade han. Hjälpande händer försökte få upp honom men misslyckades. Han var för tung. Men Felldin löste problemet, han hade lastbil med kran. Kroken runt bältet och fiskhandlaren blev agn och drogs upp på flaket. Tippen kom hem.

Om den historien är sann vet jag inte. Men jag har inte hittat på, jag har hört.

En gång köpte kyrkoherde Bååthe fisk av Tippen. "Det blev lite dyrt" sade Bååthe, "men det beror förstås på alla mellanhänder". "Jo" svarade Tippen, "fick vi orden direkt från Gud, skulle vi spara 20000 om året".

Den historien är sann för jag har hört den av min mamma.

Vem var Tippen egentligen?

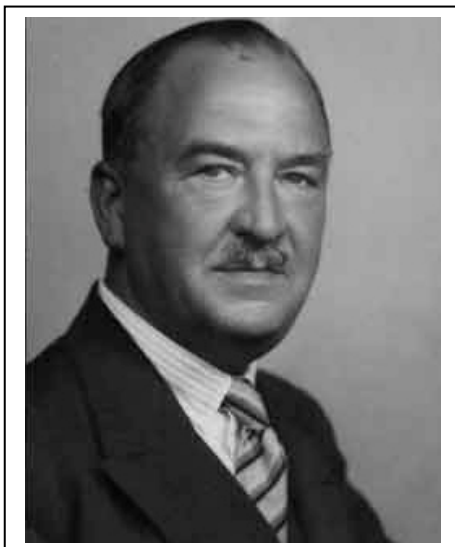

Prosten Froste

Han sjöng "O helga natt" på julottan så det dånade i kyrkan. Solo framme i koret. Han var en imponerande person. Jag var speciellt imponerad över att han drack vin till maten när det var middag i prästgården. Vin till maten var ovanligt på den tiden. Men det jag fäste mig vid var att han drack vinet själv, övriga middagsgäster fick hålla tillgodo med svagdricka eller dylikt. Han tyckte nog att vin inte var för vanligt folk.

En gång besökte prosten Froste oss i första eller andra klass, en trappa upp i röda Kyrkskolan. Ett skolbesök av prosten var nog det närmaste ett statsbesök man kunde komma i Västerhaninge. Vi var andäktigt tysta. Han liksom bara tog över luften i klassrummet. Fröken, fru Lisa Wikander, var säkert också nervös.

Hans dånande stämma talade om ÅRSTIDERNA. Vilken var den finaste årstiden? Blygt viskade jag "Vintern", tänkande på kälkåkning och snöbollar. En flicka försökte med "Sommaren", då det var varmt och man kunde bada.

VÅREN!

Dånade prosten. Våren är den vackraste årstiden, då blommorna slår ut och naturen vaknar upp efter den långa vintern, osv. i den stilen. Tja, spela kula kan man ju göra i alla fall på våren, tänkte jag, men det kunde man å andra sidan göra på sommaren också om man hade lust.

"När är din födelsedag?"
frågade han Birgitta Svensson, som satt på första bänk. Hon var vackrast, klassens enda med bruna ögon och jag var

förstås kär i henne (äntligen blev det sagt!). "Den 23 maj!" svarade Birgitta. "Åh!" ropade prosten, "Desideria-dagen! Att fylla år på den dagen! Den finaste dagen på året!"

Jag tyckte att det gick lika bra att fylla år i mars, men jag kan än idag inte gå förbi den 23 maj utan att tänka på prosten, fast det är sextio år sedan. Och visst hade han rätt. Mellan hägg och syren är ju naturen trevlig att titta på.

Skidans dag

Varje vinter fram till mitten av 50-talet arrangerades "Skidans dag". Det var tävlingar i längdskidåkning i olika åldersklasser. Äldsta klassen var "oldboys". När man tänker tillbaka på det måste det ha varit en imponerande frivilliginsats av idrottsföreningens entusiaster att arrangera dessa tävlingar. Bara tanken på samla in namn, göra deltagarlistor med tidtagning och protokoll. Start en och en, masstart var inte uppfunnen på den tiden.

Skidåkare på 40-talet (?)

Roland Wattenström, Hilding Karlsson, Arne Roswall, Herbert Karlsson, Bengt Nilsson, Björn Cederqvist, Rune Nilsson, Jörgen Olsson, Svante Hallberg, 10 Kurre Jansson, Bosse Bengtsson, Ingvar Söderström, Lasse Bengtsson

Start och mål var för det mesta intill vägkorsningen vid järnvägsbron, där

skogen började. Man sa "Militärskogen", jag tror det låg några baracker där under krigsåren. Det var alltså innan Ringvägen och flerbostadshusen kommit till. Ibland var starten på gamla fotbollsplanen mellan Granebo och Roséens trädgårdsmästeri.

Jag minns särskilt två tillfällen då jag själv deltog i tävlingarna. Det ena var en succé och det andra ett fiasko.

Succéåret var 1945. Min mamma hade anmält mig till den yngsta klassen, barn under sex år. Innan tävlingen informerade hon mig om att det gällde att åka det fortaste man kunde. Sedan sa hon att det var 500 meter. Jag hade inte den blekaste aning om vad 500 meter var för något, om det var långt eller högt eller mycket. Något märkvärdigt och spännande var det i alla fall. Sedan skulle man ropa "Ur spår" om man åkte ifatt någon.

Vi startade en och en och jag satte iväg det fortaste jag kunde. Någoting kändes fel. Alla vuxna skrattade och tjoade på ett onaturligt sätt. Och värst skrattade dom när jag hojtade "Ur spår".

Senare på kvällen var det prisutdelning i folkhögskolans gymnastiksal. Mitt namn ropades upp först och jag blev uppmotad på podiet. Där fick jag ta emot en grön tennbägare som jag har kvar fortfarande, "E. Classons pris" står ingraverat på den. Jag hade tydligen vunnit skidtävlingen. Massor av folk hejade och applåderade i den mörkklagda salen.

Jag var ju bara knappt sex år och ville springa ner till mamma som satt någonstans i mörkret. Men det fick jag inte, utan jag måste stå kvar framför prisbordet med ljuset i ögonen.

Sedan ropades flera namn upp: Arne Åkerberg, han fick också stå kvar på podiet liksom en kille till som jag inte kommer ihåg vad han hette. Det måste alltså ha varit flera deltagare i skidtävlingen. Så småningom gick det upp för mig att alla ungar som hade stått i princip stilla därute i snön också hade varit med, alla som jag ropat "Ur spår" till, innan jag körde förbi dom.

Under hela prisutdelningen fick vi tre grabbar stå där som små galjonsfigurer. Att stå stilla så länge för en sexåring var en pärs. Men efteråt har jag känt mig stolt över att i alla fall vunnit *en* högst officiell idrottstävling.

Fiaskot bör ha skett omkring 1953. Starten var vid vägkorsningen i riktning mot grusgropen. Man startade två och två i en svag uppförslutning.

Jag var väl förberedd. Hade nyvallade skidor. Jag hade fått dom vallade någonstans dagen innan och hade ett fantastiskt glid. Starten gick och killen till höger om mig for iväg bort i fjärran. Själv kom jag knappt ur fläcken. Jag hade fruktansvärt bakhalt. Trots att jag tog i med stavarna kom jag snarare bakåt än framåt. Så lossnade ena bindningen och jag tappade skidan. På grund av lutningen gled den herrelösa skidan bakåt i spåret med accelererande fart. Från åskådarna hördes ett visst fnitter, dock inte från mig. Jag bröt tävlingen.

Musik

Göran Schill var kantor och lärare i femte och sjätte klass. Han engagerade en yngre musiklärare som hette Sten Engström att lära Västerhaninges tonåringar att spela blåsinstrument. Vid en soaré på folkhögskolan uppträdde en grupp tidigare elever till Sten och de spelade "Anchors

Aweigh" med en ljudvolym som aldrig tidigare upplevts i gymnastiksalen. Det var en nästan skrämmande upplevelse. Jag hade fått några få lektioner av i trumpet av Sten Engström i Göran Schills vardagsrum och insåg att jag hade en lång uppförsbacke framför mig.

Så småningom kom det fler elever och vi övade tillsammans i gymnastiksalen någon kväll i veckan. Där var Lasse Bjälkeskog från Tungelsta, som spelade trumpet, Olle Nilsson som spelade bastuba, Bertil Gustafsson klarinett, Bjarne Carlsson trummor och en nyinflyttad kille från Karlstad spelade trombon eller ventilbasun.

Vi blev till slut en hel liten orkester. Repertoaren var dessvärre också liten. Men "Anchors Aweigh" lärde vi oss. Den låten var den enda vi var riktigt säkra på. Vi uppträdde då och då som inslag i något annat kommunalt sammanhang. En gång spelade vi i kyrkan. Det gick riktigt bra den gången, kommer jag ihåg. En annan gång marscherade vi i trakten av kyrkan och Bygdegården, jag kommer inte ihåg vart eller varför. Jag kommer dock ihåg att det var minusgrader och trumpetens ventiler frös fast. Någon äldre gentleman sade sig känna till problemet; när han var ung hade man brännvin i trumpetens när man skulle spela på vintern. Det hade inte Västerhaninges kommunala musikskola lärt oss.

Föreläsningar

Sune N har berättat om Bygdegården. Den var verkligen ett fritidscentrum med bio två dagar i veckan. Men folkhögskolans gymnastiksal måste också ha varit betydelsefull som samlingspunkt. Ett femtitalsnöje var föreläsningar. Oftast med ljusbilder.

Magister Ternblad ställde sig på podiet och äskade tystnad och presenterade kvällens inbjudne gäst. Det var nästan alltid en känd person, ordet "kändis" fanns inte då. Många har jag glömt men jag

kommer ihåg Lennart Hyland, Rune Larsson (häcklöpare som berättade om OS i London 1948), simmaren Arne Borg, den kinesiske författaren Lin Yu Tang (skrev "Konsten att njuta av livet"), Sten Bergman och historieberättaren Västgöta-Bengtsson. En man från Vendelsö, vars namn jag tappat, berättade om vådliga äventyr i Afrika och avslutade sitt föredrag med

"Så här lång var ormen!" och skrämde slag på de första bänkraderna genom att blixtnabbt rulla ut ett tio meter långt ormskinn ut i publiken.

En rolig föreläsare behövde en hjälpare från publiken och Bosse Larsson, van scenartist, kom upp och hjälpte till. När det var klart sa föreläsaren "Det gjorde du bra, här har du en sup!" och räckte Bosse ett nubbglas som denne omedelbart svepte i tron att det var ett skämt. Men det var riktigt brännvin och Bosse blev alldeles skrynklig i ansiktet.

Bosse Larsson

Undrar hur många som vet vad Bosse Larsson gjorde innan han slog igenom i TV. Han var faktiskt Västerhaninges revykung. Åtminstone två gånger anordnade han nyårsrevy i Bygdegården, med sång och spel och sketcher. Då tyckte jag inte det var så märkvärdigt - han var ju minst fem år äldre än jag - men några år senare fattade jag att han bara var 20 år gammal då det begav sig.

Jag tror att vi yngre tonårskillar tyckte det var fullkomligt naturligt att han stod på scen och agerade, han var ju hejarklacksledare! Hejarramsorna var mestadels dom vanliga "friskt humör som susen gör" osv., men jag kommer ihåg en absolut egen Larssonsk med ovanligt svängig rytm: "Heja heja blåvita laget, ni får inte tappa-tappa taget!"

Jag har en speciell minnesbild från en nyårsrevy: Den långa

magre Bosse Larsson deltog i ett trollerinumner iklädd vit särk och turban. Han presenterade numret och satte sig på en stol i kanten av scenen. Meningen var väl att han strax skulle resa sig upp och delta i föreställningen. Man såg tydligt att det pågick förberedelser bakom ett skynke. Men någonting verkade strula till sig. Bosse satt dock kvar på sin stol överdrivet blickstill. Han stirrade rakt fram. Och sakta, sakta höjde han på ena ögonbrynet och lika fascinerande sakta sänkte han det igen.

Imponerande!